

Tre Byhistorier.

Anmeldelse af P. L. Hald: Af Thisted Købstads Historie,
Chr. Petresch Christensen: Nørresundbys Historie og
C. Klitgaard: Hjørring Bys Historie I.

Den Hjemstavnsdyrkelse, der i de senere Aar er kommet saa stærkt frem, har allerede baaret og vil i Fremtiden sikkert bære Frugt i Retning af forøget lokalhistorisk Litteratur, og hvis de gode Hjemstavns-historikere blot ikke stiller Fordringerne til sig selv for lavt ud fra den Betragtning, at det ikke skal være Videnskab, og at alt fra Egnens Fortid har Interesse for dens Befolkning, er der kun Grund til at glædes over Bevægelsen. Det bør ikke glemmes, at hver Plet af Danmark har sin Historie, og at den kan bringes for Dagen ved ihærdig Søgen i Arkiver og Biblioteker. Den, der sysler dermed, belønnes med Indsigt ikke blot i de nærmeste Omgivelsers Fortid, men med dybere Forstaaelse af vort Lands indre Historie, saaledes at han kan faa den almindelige Baggrund for Egnens Historie med og paapege, hvad der er særegent for den uden alt for omstændeligt at fortabe sig i, hvad der gentager sig over alt.

Der er dog ikke Grund til at opholde sig for meget over Kvaliteten af de Landsby- og Sognebeskrivelser, der bliver til væsentligst til Glæde for Stedets Beboere. Liv er paa det som paa andre Omraader altid bedre end Død, og til nogen Nytte kan de altid være, naar de blot ikke er upaalidelige. Noget anderledes bliver det, naar ogsaa Købstadshistorie bliver til Hjemstavns-skil- dring, thi naar „A f T h i s t e d K ø b s t a d s H i-

storie“ indledes med en Fortale, hvor det hedder, at Bogen ikke skal betragtes som Historieskrivning, men som et Stykke Hjemstavns historie fortalt for Thisted Bys Borgere og Ungdom og alle, der nære Interesse for Byen, saa maa man være berettiget til uden Hensyn til denne Fredlysning ogsaa at vurdere den som historisk Værk, thi Hjemstavnsbevægelsen vil komme paa Afveje, hvis dens Dyrkere forsømmer den historiske Underbygning af deres Skildring.

I nærværende Tilfælde skal den uheldige Modsætning mellem Historieskrivning og Hjemstavns historie dog vist nærmest opfattes som en Undskyldning fra Forfatteren, fordi Værket ikke er blevet, hvad han oprindeligt har haft i Sinde, en virkelig Thisted Historie, da han absolut skulde have den færdig til 400-Aarsdagen for Stadfæstelsen af Byens Privilegier, hvilket maa beklages, saasom han ellers synes at have en Del af Forudsætningerne for paa heldig Maade at fuldføre et saadant Arbejde. Han beretter livfuldt uden trættende Vidtløftighed, saa man faar et frisk Billede af en frejdig Limfjordsbys Kaar fra de fjerneste Tider til vore Dage. De trykte Kilder er benyttede med adskillig Flid, men Arkivstudiet er utvivlsomt for ringe. Der kunde sikkert endnu findes meget Stof i Tingbøger og Justitsprotokoller, samt i Stiftamtets og Bispens Arkiv. En lidt mere kritisk Vurdering af de trykte Kilder vilde heller ikke have skadet. Til den ældste Historie maa Danske Atlas alt for tit holde for, og som Kilde for, at Biskoppen i Børglum i 1454 fik Birkeret til Byen, anføres Biografisk Leksikon, nemlig Artiklen om Biskop Jep Friis, hvor et nøjere Eftersyn af Leksikografens Kilder til denne, dog for Byens Historie ikke uvigtige Begivenhed, vilde have været mere paa sin Plads, da det tilmed viser sig, at Oplysning derom ikke findes i de ved Biografien citerede Kilder, men i Ældste Arkivregistratur III, S. 57, et Værk, som man dog turde gaa ud fra, at ingen Topograf kunde undlade at benytte.

Som en fyldig Oversigt over Byens Historie kan altsaa denne Hjemstavns skildring være meget brugbar, og hvis den beredte Vejen for en Byhistorie, byg-

get paa hele det Materiale, der under de nuværende Forhold raades over, var der kun Grund til at byde den Velkommen, men det sandsynligste er vel netop, at den vil hindre en saadans Fremkomst inden for en overskuelig Aarrække, da formodentlig hverken Forfatteren eller de, der har bekostet Udgivelsen, har Lyst til at begynde forfra, og saaledes set, bliver et Værk som dette ikke den Vinding for den historiske Forskning, det ellers kunde have været.

Ogsaa C. Petresch Christensens Værk *Nørresundbys Historie indtil 1701 og dets nys udkomne Fortsættelse 1701—1850* er for saa vidt Hjemstavns-historie, som det behandler Forfatterens Hjemstavn og er skrevet „med Henblik paa dem, hvem det maatte interessere enten i al Almindelighed eller paa enkelte Punkter at vide Besked om Byen Nørresundby og dens nærmeste Omegns Fortid“, men ham skal det ikke bebrejdes, at han er kommet for let fra det. Med den glødende Iver, Kærlighed til Hjemstaven har indgydt ham, har han utrættelig gennem mange Aar gjort alt, hvad der stod i hans Magt for helt at udtømme alle Kilder, trykte og utrykte, og Resultatet heraf er blevet et Værk, som udensogns Mand med Interesse og Fornøjelse kan gennemgaa, naar han adskillige Steder vender Bladene hurtigt, thi Historien bliver til Tider ulæseligt Kildestof, og de meget omstændelige Skildringer af, hvorledes de gamle Sundbyniter gik klædt, boede, spiste og morede sig og lejlighedsvis forbrød sig mod Loven, bekræfter kun, at alt gik til i Sundby som andet Steds i Danmark paa samme Tid.

Forf. har dog heldigvis ikke indskrænket sig til alene at behandle den lille Fjordby, som da end ikke var Købstad, men en Landsby af en usædvanlig Type, Færgebyen, der forbandt Vendsyssel med Aalborg og Landet Syd for den, og mellem sine Beboere talte Haandværkere og andre Folk, som ikke var Bønder. Han giver yderligere gode Bidrag til det Herreds Historie, i hvilket Byen ligger, skønt den i jurisdiktionel Henseende hørte under Aalborg Birk og altsaa betjen-

tes af Byfogden og Skriveren i Aalborg. Resten af Sognet var derimod ikke unddraget Herredsfogden og Skriveren i Kær Herred, hvorfor der er indsamlet et stort Materiale til disse Embedsmænds og Delefogdernes Historie. Ogsaa i andre Maader er der et rigt personalhistorisk Stof, hvorfor enhver Forsker, der har Ærinde paa disse Kanter, gør vel i at drage sig til Minde, at denne Bog er til, thi Forf.s Ulyst til at lade ret meget af det Raastof, der til Tider kan tynges Skildringen, forsvinde, gør netop Værket saare anvendeligt som Kilde, da det tilmed er udstyret med det for den fremtidige Brug af en saadan Bog højstfornødne Register, hvad Thistedhistorien ikke er.

Ogsaa uden for det personalhistoriske Omraade kan der være gode Oplysninger at hente, i II Del saaledes om Samfærdselsforhold, Veje og Broer i Omegnen og om Retstilstanden, paa hvilket Omraade Forf. ved sine Studier er kommet til det for en moderne Jurist passende Resultat, at de mildere Straffe medførte større Usikkerhed. I øvrigt indlader han sig ellers ikke for ofte paa at drage Slutninger af mere almindelig Art, men beretter om sit kære Sundby grundigt, paalideligt og indgaaende. Først i Skildringen af Slavekrigen kommer der noget af den Humor og Overlegenhed over for Stoffet, Værket ofte savner.

Forf.s Sprogbehandling kan endelig virke forstemmende. Ord som Omforandring (dette ganske vist kendte, men ikke just anerkendte Ord betjener Thistedes Historiograf sig ogsaa af) og Upræcisitet og Stavemaader som en Smugle (for en Smule, II 5, 73, 107), Epidemier gracerede, Talerkener og Souceskaale pryder ikke, og desuden er der i II Del latinske Blomster som „sat sapientis“, „cum spe sucussionis“ eller „cum spe successionem“, der ganske vist ligesom „natis Christi“ for nativitatis C. alle staa inden for de beskyttende Citationstegn, men da de stammer fra Tider, hvor man i alt Fald ikke vaklede i det latinske, kunde Forf., hvis der her ikke foreligger rene Trykfejl, i hvert Fald paa en af de hævdundne Maader have udtrykt en passende Forbavselse over disse Former og oplyst, at den sidstnævnte var en Forkortelse.

Trods Bopæl fjernt fra Arkiver og Biblioteker og en Embedsgerning, der kræver sit, er det lykkedes C. Klitgaard at faa udgivet *Hjørring Bys Historie I* og tillige at gøre anden Del færdig til Trykken, saa at den snart vil udkomme, hvorved Rækken af vore Købstadshistorier vil have faaet en solid Forøgelse.

Første Del skildrer Byens almindelige Historie fra den fjerneste Fortid til ca. 1870, en rigtig Bykrønike, der skrider jævnt kronologisk fremad. Der er ganske vist en Deling i Kapitler, men blot af kronologiske Grunde, de har end ikke orienterende Overskrifter, hvilke savnes baade af praktiske Grunde og til at give Indtryk af Afveksling. For Forfatteren er denne Fremgangsmaade meget bekvem, men disse Hjørrings Annaler er just ikke derved blevet et Mønster paa Historieskrivning som Kunst. Saa berettes der lidt om det ene og saa om det andet, Komposition er der meget lidt af, kun naar der sker noget af mere dramatisk Art, kommer der Liv i Skildringen, mens den ellers som Regel er saare farveløs. Noget skyldes det dog sikkert Stoffet, som synes at have været meget lidt egnet til at virke inciterende paa Forfatteren, men hans store Viden, Paalidelighed og kritiske Sans præger dog helt igennem hans Værk, der naturligvis rummer en Fylde af topografiske og personalhistoriske Oplysninger.

Helt er han dog heller ikke forfaldet til den annalistiske Metode. De store Linier i Byens Historie er godt fremdragne, hvorledes denne Indlandsby i Midtalderen var Vendsyssels Midtpunkt, Sysselhovedstaden og til Tider Bisperesidensen, men derefter tidligt gik nedad Bakke. De fælles Ulykker: Krigene og Ildebrandene, gjorde deres, men naar den ikke som de fleste andre kom op igen, skyldtes det Enevældens Konsumtionsskat, der særlig maatte skade denne By, fordi Handelen gik fra den til Sandskudernes Landingspladser ved Blokhus, Løkken, Skallerup m. fl. Steder, hvor Handelssamkvemmet til Trods for de indskrænkende Bestemmelser, der gjaldt, dog ikke i den Grad kunde holdes under Kontrol. Først Krigen med

England bragte Skudehandelen helt til at standse, og da begyndte der et Opsving for Hjørring, som vedblev, da Havet atter kunde befares, fordi de Hjørring Købmænd nu selv byggede Pakhuse paa Stranden og tog Fortjenesten, saa at Byen var i god og sund Vækst, da Jernbanen 1871 naaede den og helt forandrede den gamle Akselkøbings Forhold, saaledes at det ny Hjørring efterhaanden blev til.

Værkets anden Del vil omhandle Kirke- og Skolevæsen, Raadhus og Øvrighed og lignende specielle Æmner samt bringe det Register, som foreløbig savnes.

H. K.
